

بسمه تعالی

تغییرات و نوآوری‌های پیش‌نویس لایحه تجارت

(جلد ۱)

حسین قلی‌خانی

انتشارات هزاررنگ

۱۳۹۵

سرشناسه	: قلی‌خانی، حسین، ۱۳۲۵ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: فرایند، تغییرات و نوآوری‌های لایحه تجارت/ حسین قلی‌خانی.
مشخصات نشر	: تهران: هزار رنگ، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ج۲.
شابک	: ج. ۹۷۸۱-۶۰۰-۷۹۱۸-۸-۰۰۹ : ج. ۹۷۸۲-۶۰۰-۷۹۱۸-۷-۰۰۱-۴ :
وضعیت فهرست	: فیبا
نوبسی	
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: حقوق تجارت -- ایران
موضوع	: ورشکستگی -- ایران
موضوع	: شرکت‌های تجاری -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: بانک‌ها، اسناد -- ایران
رده بندی کنگره	: ۳۴۸/۵۳۰ ق/۴۸۳ ۱۳۹۴
رده بندی دیویی	: ۴۶/۵۳۰
شماره کتابشناسی	: ۳۰/۳۳/۹

تغییرات و نوآوری‌های قانون نويس لایحه تجارت (جلد ۱)

تألیف: حسین قلی‌خانی

ناشر: هزار رنگ

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۱۸-۸-۰۰۹

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲

تلفن: ۶۶۹۷۳۹۶۰ کتابفروشی رسولی

فهرست عناوین

مقدمه

پیشگفتار	۸
کتاب اول - نوآوریهای بخش کلیات پیشنهادی لایحه تجارت	۱۴
باب اول - تاجر و قائم مقام تجاری	۱۵
فصل اول - دلالتی	۲۳
فصل دوم - حق العمل کاری	۳۲
مبحث اول - حقوق و تکالیف حق العمل کار	۳۵
مبحث دوم - اجرت و هزینه های حق العمل کار	۴۰
فصل سوم - نمایندگی تجاری	۴۱
مبحث اول - حقوق و تکالیف طرفین نمایندگی تجاری	۴۵
مبحث دوم - اجرت و هزینه های نماینده تجاری	۵۰
فصل چهارم - تصدی حمل و نقل	۶۱
مبحث اول - حقوق و تکالیف متصدی حمل و نقل	۶۸
مبحث دوم - حقوق و تکالیف فرستنده و گیرنده کالا	۷۱
باب دوم - حقوق و تکالیف تاجر	۷۴
فصل اول - تنظیم و نگهداری دفاتر تجاری	۸۳
باب سوم - مقررات متفرقه	۸۹
کتاب دوم - اشخاص حقوقی و شرکتهای تجاری	۹۳

۹۷	باب اول - اشخاص حقوقی
۱۰۴	باب دوم - شرکتهای تجاری
۱۰۹	فصل اول - کلیات
۱۱۲	مبحث اول - تشکیل شرکت
۱۱۷	مبحث دوم - اداره شرکت
۱۲۱	گفتار اول - ارکان شرکت
۱۲۳	اول - مجمع عمومی
۱۲۶	دوم - مدیر یا مدیران
۱۲۹	سوم - مدیرعامل
۱۳۴	چهارم - بازرس یا بازرسان
۱۳۷	گفتار دوم - حسابهای شرکت
۱۴۳	گفتار سوم - تغییرات در سرمایه شرکت
۱۴۷	مبحث سوم - انحلال و تصفیه شرکت
۱۵۱	گفتار اول - اداره کنندگان امور شرکت منحل شده
۱۵۳	گفتار دوم - اداره امور شرکت منحل شده
۱۵۷	گفتار سوم - تصفیه امور شرکت منحل شده
۱۶۲	فصل دوم - اقسام شرکتهای تجاری و احکام آنها
۱۶۷	مبحث اول - شرکت سهامی عام
۱۷۱	گفتار اول - تشکیل شرکت

- گفتار دوم - سهام - ۱۷۶
- گفتار سوم - تبدیل سهام - ۱۸۷
- گفتار چهارم - مقررات خاص مجامع عمومی - ۱۸۹
- گفتار پنجم - افزایش سرمایه شرکت - ۱۹۴
- مبحث دوم - شرکت سهامی خاص - ۱۹۸
- مبحث سه - شرکت بامسئولیت محدود - ۲۰۴
- مبحث چهارم - شرکت تضامنی - ۲۰۶
- مبحث پنجم - شرکت نسبی - ۲۰۹
- مبحث ششم - شرکت مختلط سهامی عام - ۲۱۱
- مبحث هفتم - شرکت مختلط سهامی خاص - ۲۱۴
- مبحث هشتم - شرکت مختلط غیرسهامی - ۲۲۱
- مبحث نهم - شرکت تعاونی سهامی عام - ۲۲۴
- مبحث دهم - شرکت تعاونی سهامی خاص - ۲۲۷
- مبحث یازدهم - شرکت تعاونی غیرسهامی - ۲۳۱
- فصل سوم - مقررات تکمیلی - ۲۳۵
- مبحث اول - ادغام، تجزیه و تبدیل شرکتها - ۲۳۷
- گفتار اول - ادغام و تجزیه - ۲۳۹
- مبحث دوم - مقررات ثبتی - ۲۴۲
- مبحث سوم - مقررات جزائی - ۲۴۳

- گفتار اول - جرائم مربوط به تشکیل شرکت ----- ۲۴۴
- گفتار دوم - جرائم مربوط به مدیر و مدیرعامل شرکت ----- ۲۴۴
- گفتار سوم - جرائم مربوط به بازرس شرکت ----- ۲۴۵
- مبحث چهارم - مقررات متفرقه ----- ۲

www.ketab.ir

به نام یگانه عادل هستی

لایحه قانون تجارت چند سالی است که در مسیر پیش نویس و تصویب قرار دارد و در این مسیر فراز و فرودهایی را بخود دیده که هنوز نیز ادامه دارد. در اثر حاضر تلاش گردیده تا فرآیند این لایحه از ابتدا تاکنون بررسی شود و ضمن بررسی فرآیند، جزء به جزء با قانون مصوب ۱۳۱۱ مقایسه گردیده و سعی شده موشکافانه تغییرات موجود لایحه نسبت به قانون فعلی بررسی شود و نوآوریهای لایحه نیز مشخص گردد.

از آنجایی که لایحه قانون تجارت موضوع تحقیق و سمینار بسیاری از دانشجویان و دانش پژوهان قرار می گیرد، در دوفی منبع مفصلی در این رابطه در اختیار ایشان نبود لذا واجب کفایی ایجاب می نمود که بررسی منظم در مورد جزئیات تغییرات و نوآوریهای لایحه صورت گیرد. اثر حاضر در دو جلد به بررسی فرآیند و تغییرات و نوآوریهای لایحه نسبت به قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱ به تفکیک مباحث می پردازد. در جلد اول به مباحث کلیات تجارت و معیارهای شناخت تجار و معاملات تجارت، در هجدهمین مبحث شرکتهای تجاری پرداخته شده است و جلد دوم به دو مبحث اسناد تجاری و وکالت، گنج اختصاص دارد.

از آنجایی که کتاب حاضر تحقیق نگارنده برای یافتن تغییرات لایحه جدید تجارت در مقایسه با قانون تجارت است مثل هر اثر دیگری ممکن است کمبودها و نقایصی داشته باشد لذا از خوانندگان فرهیخته تقاضا می گردد نگارنده را نظرات و پیشنهادات و حتی انتقادات خود محروم نفرمایند تا در ویراستهای بعدی این مجموعه در بهبود اثر راه گشا باشد.

پیشگفتار

قانون تجارت در مسیر تاریخ قانونگذاری چندان سابقه مفصلی ندارد. قبل از مشروطیت احکام شرعی نسبت به کلیه معاملات و امور، مجری بوده و اگر در امر تجارت آداب و رسوم بخصوصی رعایت می شده یا اختلاف و حل و عقد امور تجارتي به مجمعی از تجار مراجعه می شده همیشه قوانین شرعی که مانند قانون مدنی عمومی بوده رعایت می گردیده است. پس از دوران مشروطیت اولین مرتبه قانون تجارت در تواریخ ۲۵ دلو ۱۳۰۳ و ۱۲ فروردین و ۱۲ خرداد ۱۳۰۴ مشتمل بر ۳۸۷ ماده تصویب و به موجب آن شرکتهای تجارتي تحت فاعده تطبیق در موضوع برات و سفته طلب قواعدی مجری و ورشکستگی تحت نظم بخصوصی درآمد. بعد از این قانون به موجب قانون مصوب ۱۳ اردیبهشت ۱۳۱۱ کمیسیون پارلمانی عدلیه منسوخ و «انوز» مزبور جایگزین آن گردید و فعلا هم با تغییراتی از موضوعات مخصوصا امور مربوط به شرکتها، سهامی داده شده مجری است. این قانون و قانون مصوب سال ۱۳۰۳ و ۱۳۰۴ مأخوذ از قوانین جاری فرانسه است که در سال ۱۸۰۷ در زمان ناپلئون اول تصویب شده و بعد به وسیله مواد اصلاحات دیگری تکمیل گردیده است.

این قانون مشتمل بر ۳۰۰ ماده مربوط به امور شرکتهای سهامی در تاریخ ۲۴ اسفند ۱۳۴۷ به تصویب کمیسیون مشترک خاص مجلس رسیده که فصل نویسی ایجاد نموده و مواد ۲۱ الی ۹۳ قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱ را ضمنا نسخ کرده است.

با لحاظ این سابقه ایجاد تحول در قانون تجارت با مبانی نوین تجاری لازم می نمود لذا وزارت بازرگانی بعنوان متولی امر تجارت در کشور فرا آیندی را تعریف نمود تا به تغییراتی در قانون تجارت منجر شود در مقدمه این فرآیند چنین ذکر شده است که:

با توجه به اینکه از ارکان اصلی توسعه و پیشرفت کشور، نهادهای پویا، به ویژه نهادهای حقوقی آن به شمار می‌آیند. در این راستا اهتمام بر اعتلای قوانین به عنوان عنصر اصلی نهاد حقوقی از اولویتهای آن است. شکوفایی اقتصادی ملی نیز به عنوان یک عرصه مهم نیازمند قوانینی است که در عین شفاف و جذاب ساختن محیط کسب و کار، با توجه به ویژگیهای ملی و در تعامل با تحولات اقتصاد جهانی، با به نظم کشیدن روابط اقتصادی، از حقوق فعالان این عرصه پشتیبانی کند. در بین قوانین اقتصادی بی‌تردید قانون تجارت بی‌همتا است، مجموعه‌ای که در گستره‌ای بسیط و در عین حال منسجم مقررات مختلفی از تعریف تاجر تا فرایندهای تجاری، از اسناد تجاری تا حقوق شرکتها و از ثبت تاجر تا تصفیه و ورشکستگی و حوزه‌های گوناگون دیگر را به نظم می‌آورد، از این رو چه از لحاظ گستردگی موضوعها و چه از باب حساسیت آنها به نظر می‌رسد.

فرآیند تدوین پیش نویس لایحه قانون تجارت

به دنبال اصلاح مصوبه شماره ۱۹۲۵/ت/۲۵۵۲۴ هـ مورخ ۱۳۸۱/۲/۲۰، براساس مصوبه، شماره ۱۷۸۷۵/ت/۲۶۷۶۱ هـ مورخ ۱۳۸۱/۴/۱۹ هیات وزیران، ساموریت بازرنگری و تدوین پیش‌نویس لایحه اصلاح قانون تجارت به وزارت بازرگانی با همکاری وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، دادگستری، صنایع و معادن و کار و امور اجتماعی محول شد.

شورای راهبری که با پیش‌بینی و آگاهی قبلی با دعوت از برخی متخصصین امر در معاونت برنامه‌ریزی و امور اقتصادی وزارت بازرگانی تشکیل شده بود، هدایت امر را برعهده گرفت. پس از بررسیهای اولیه به دلیل اهمیت و حساسیت موضوع مقرر شد، فرآیند تدوین لایحه در قالب یک کار پژوهشی - مشاوره‌ای دنبال شود. لذا چهار طرح پژوهشی به شرح زیر

ساماندهی شد:

۱- کلیات (شامل تجار و تکالیف آنها، قراردادهای تجاری، گروه اقتصادی با منافع مشترک و ضمانت).

۲- اسناد تجاری (یک طرح پژوهشی در خصوص اسناد تجاری الکترونیکی نیز تعریف شد).

۳- حقوق شرکتها.

۴- بازسازی ورشکستگی.

مجریان طرحهای مزبور از اساتید حقوق تجارت دانشگاههای کشور انتخاب شدند.

از دستگههای اجرائی ذریبط و صاحب نظران نیز درخواست شد که رؤوس اصلاحات مدنظرشان در مینه قانون تجارت را ارایه کنند.

مجریان ضمن دریافت نظرات موثر، براساس مطالعه‌ای که انجام دادند، پیش‌نویس لایحه اصلاحی قانون تجارت که حدود ۱۱۰ ماده بوده را طی یک کار پژوهشی تنظیم نمودند.

علاوه بر متخصصان شناخته شده و دستگهای اجرائی، نظرخواهی در خصوص پیش‌نویس تنظیم شده مواد، در قالب یک فراخوان نصب پیش‌نویس مواد در سایت مستقلى برای قانون تجارت و اعلام عمومی در نشریه‌ها) عمومی انجام پذیرفت.

و از ۱۰۴ شخص حقیقی و حقوقی نظرخواهی گردید و نظرات آنها جمع‌آوری شد.

اولین پیش‌نویس لایحه در جلسه مورخ ۱۳۸۲/۳/۱۸ هیات دولت مطرح شد و هیات وزیران به دلیل گستردگی مواد و تخصصی بودن موضوع، کمیسیون ویژه‌ای با مسئولیت وزیر بازرگانی و عضویت امور اقتصادی و دارایی، صنایع و معادن، کار و امور اجتماعی، تعاون، دادگستری و معاون حقوقی و امور مجلس رییس جمهور و رییس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و نماینده قوه قضائیه را برای بررسی پیش‌نویس مواد قانون فوق تعیین کرد.

کمیسیون ویژه، کمیته‌ای کارشناسی مرکب از ۱۹ نفر از نمایندگان دستگاههای اجرائی ذریبط و متخصصین در حقوق تجارت، اقتصاد، امور بانکی، امور شرکتها، امور مالی، و

فعالیت‌های تجارتي با مسئولیت معاون برنامه‌ریزی و امور اقتصادی وزارت بازرگانی را مأمور بررسی پیش‌نویس لایحه کرد.

کمیته کارشناسی بازرگاری و اصلاح قانون تجارت با تشکیل ۱۸۹ جلسه پیش‌نویس یکایک مواد پیشنهادی را بررسی کرد.

در مواردی همچون اسناد تجاری الکترونیکی، قراردادهای حمل و نقل و مجازتها و ... کمیته‌های فرعی نیز تشکیل شد.

پیش‌نویس مواد تنظیم شده در کمیته کارشناسی، برای ویراستاری فنی و حقوقی به دو حقوقدان سپرده شد و فهرستی از اعضای کمیته کارشناسی، ویرایش‌های انجام شده را بازبینی نموده و گزارش آن دسته از نظرات ویراستارهایی که حاوی پیشنهاد برای تغییر محتوای مواد مصوب بودند، با کمیته کارشناسی ارائه می‌کردند. سرانجام با بررسی مواد ویرایش شده اخیرالذکر در کمیته کارشناسی، نسخه نهایی پیش‌نویس لایحه توسط کمیته کارشناسی تحویل کمیسیون ویژه شد.

کمیسیون ویژه نیز با دریافت گزارش کمیته کارشناسی پس از بحث و بررسی در خصوص سه ماده‌ای که بر اساس بند ۳ کمیته ویژه لایحه اصلاح و بازرگاری قانون تجارت مورخ ۱۳۸۲/۶/۳۰ و ماده ۲ که با پیشنهاد وزارت تعاون و صنایع و معادن تغییر یافت، پیش‌نویس لایحه را تأیید کرد.

نوآوری‌های مهم لایحه تجارت:

با نگاه کلی به لایحه قانون تجارت می‌توان نوآوری‌های مهم آن را در موارد زیر برشمرد:

۱- طبقه‌بندی فعالیت‌های تجارتي بر مبنای اقتصاد نوین.